

Spis treści

Rozdział 1

Rys historyczny – Izabella Doniec-Zawidzka	1
1.1. Czasy starożytne	1
1.2. Stara szkoła	1
1.3. Nowa szkoła	2
1.4. Nowoczesna szkoła	2
1.5. Okres płyt aktywnych	3
1.6. Ortodoncja czynnościowa	3
1.7. Ortodoncja polska	4

Rozdział 2

Rozwój i wzrost twarzy	5
2.1. Pojęcia wzrostu i rozwoju – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	5
2.2. Przedurodzeniowy okres wzrostu i rozwoju – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	5
2.2.1. Rozwój twarzy	5
2.2.2. Wzrost szczęki	6
2.2.3. Wzrost żuchwy	7
2.2.4. Wzajemne położenie szczęki i żuchwy	8
2.2.5. Rozwój stawu skroniowo-żuchwowego	8
2.2.6. Rozwój zębów	9
2.2.7. Rozwój mięśni	9
2.2.8. Zmiany proporcji i zmienność osobnicza	10
2.2.9. Typy wzrostu	10
2.2.10. Typy kostnienia	11
2.2.11. Wzrost czaszki	12
2.3. Pourodzeniowy okres wzrostu i rozwoju	14
2.3.1. Wzrost twarzy – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	14
2.3.2. Wzrost szczęki i żuchwy – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	15
2.3.3. Rozwój uzębienia – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	18
2.3.4. Zakończenie wzrostu twarzy – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	21

2.3.5.	Rozwój tkanek miękkich twarzy – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	21
2.3.6.	Metody badania wzrostu – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	21
2.3.7.	Kierunki wzrostu twarzy – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	22
2.4.	Intensywność wzrostu i potencjał wzrostowy – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	23
2.5.	Ocena wieku kostnego i zębowego – <i>Hanna Bielawska-Victorini</i>	24
2.5.1.	Wiek kostny	25
2.5.2.	Wiek zębowy	32
Rozdział 3		
Etiologia wad zgryzu – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>		41
3.1.	Czynniki ogólne	41
3.1.1.	Czynniki zewnątrzpochodne działające w życiu płodowym	41
3.1.2.	Zaburzenia wewnątrzwydzielnicze	42
3.1.3.	Inne choroby ogólnoustrojowe – krzywica	43
3.2.	Czynniki miejscowe	43
3.2.1.	Dysfunkcje	44
3.2.2.	Parafunkcje – nawyki	48
3.2.3.	Próchnica i skutki przedwczesnej utraty zębów mlecznych	50
3.2.4.	Urazy	52
Rozdział 4		
Badanie kliniczne pacjenta i badania pomocnicze		53
4.1.	Wywiad – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	53
4.1.1.	Wywiad rodzinny	53
4.1.2.	Wywiad osobniczy	53
4.2.	Badanie zewnątrzustne – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	55
4.2.1.	Analiza rysów twarzy	55
4.3.	Badanie wewnątrzustne – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	70
4.3.1.	Przedsionek jamy ustnej	70
4.3.2.	Wędzidełka warg	70
4.3.3.	Jezyk	71
4.3.4.	Przyzębie	72
4.3.5.	Podniebienie	72
4.3.6.	Zęby	73
4.4.	Badania czynnościowe narządu żucia – <i>Irena Karłowska</i>	73
4.4.1.	Badanie ruchów żuchwy	74
4.4.2.	Badanie stawów skroniowo-żuchwowych	75
4.4.3.	Badanie sposobu polykania	76

4.4.4.	Badanie toru oddychania	77
4.4.5.	Badanie mięśni języka	78
4.4.6.	Mowa a wady zgryzu	79
4.4.7.	Badanie warg	79
4.4.8.	Testy czynnościowe	80
4.5.	Analiza modeli diagnostycznych i przyrządy pomiarowe	81
4.5.1.	Wprowadzenie – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	81
4.5.2.	Metryczna analiza łuku zębowego – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	82
4.5.3.	Analiza symetrii łuku – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	84
4.5.4.	Analiza pionowa – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	87
4.5.5.	Wysokość podniebienia – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	88
4.5.6.	Analiza bazy apikalnej (według Rees) – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	88
4.5.7.	Analiza modeli w zwarcu – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	90
4.5.8.	Przyrządy pomiarowe stosowane do analizy modeli	91
4.5.8.1.	Symetroskopy – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	91
4.5.8.2.	Cyrkle – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	93
4.5.8.3.	Ortometry – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	94
4.5.8.4.	Modele wirtualne (cyfrowe) – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	95
4.6.	Wskaźniki ortodontyczne	96
4.6.1.	Wskaźnik Moyersa – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	96
4.6.2.	Metoda Tanaki i Johnstona – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	99
4.6.3.	Równania regresyjne dla populacji polskiej – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	99
4.6.4.	Wskaźnik Droschla – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	101
4.6.5.	Wskaźnik Tonna – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	101
4.6.6.	Wskaźnik Ponta – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	101
4.6.7.	Wskaźnik Boltona – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	105
4.6.8.	Analiza segmentowa uzębienia stałego według Lundströma – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	106
4.6.9.	Wskaźnik Little'a – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	107
4.6.10.	Wskaźnik Izarda – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	108
4.6.11.	Wskaźnik nosowo-szczękowy Masztalera – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	108
4.6.12.	Wskaźnik McNamary – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	109
4.7.	Badania radiologiczne – <i>Hanna Bielawska-Victorini</i>	109
4.7.1.	Zdjęcia skrzydłowo-zgryzowe	109
4.7.2.	Zdjęcia dłoni i nadgarstka	111
4.7.3.	Zdjęcia stawu skroniowo-żuchwowego	111

4.7.4.	Zdjęcia zgrzyzowe	112
4.7.5.	Zdjęcia pantomograficzne	113
4.7.6.	Radiografia – system cyfrowej wizualizacji radiologicznej	113
4.7.7.	Rezonans magnetyczny (MR)	114
4.7.8.	Zdjęcia tomograficzne (warstwowe)	115
4.7.9.	Tomografia komputerowa (TK)	115
4.7.10.	Spiralna tomografia komputerowa (sTK)	116
4.7.11.	Cyfrowa tomografia objętościowa	118
4.7.12.	Tomografia spiralna wielowarstwowa	118
4.8.	Analiza cefalometryczna	119
4.8.1.	Wprowadzenie – <i>Zygmunt Ziemia</i>	119
4.8.2.	Analiza cefalometryczna według Schwarza – <i>Zygmunt Ziemia</i>	119
4.8.3.	Analiza cefalometryczna według Steinera – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	125
4.8.4.	Analiza cefalometryczna według Segnera i Hasunda – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	131
4.8.5.	Analiza cefalometryczna według Jarabaka – <i>Barbara Wędrychowska-Szulc</i>	142
4.8.6.	Ocena kierunku wzrostu – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	152
4.9.	Systemy komputerowe i wykorzystanie internetu w ortodoncji – <i>Zygmunt Ziemia</i>	155
4.9.1.	Internet a ortodoncja	157

Rozdział 5

Klasyfikacja stosunków zębowo-zgrzyzowo-szkieletowych – <i>Irena Karłowska</i>	159
5.1. Klasyfikacja Angle'a	159
5.2. Klasyfikacja ustawienia klów	160
5.3. Wzajemne ustawienie zębów siecznych (nagryz pionowy i poziomy)	160
5.4. Klasyfikacja przednio-tylnego położenia podstaw kostnych szczęk (klasy szkieletowe)	162

Rozdział 6

Diagnostyka wad zgryzu – <i>Irena Karłowska</i>	163
6.1. Wady poprzeczne	165
6.2. Wady dotylne	167
6.3. Wady doprzednie	170
6.4. Zgryzy otwarte	172
6.5. Zgryzy głębokie	173
6.6. Wady z rozległymi zmianami w stosunku do trzech płaszczyzn przestrzennych	174

6.7.	Protruzja dwuszcękowa	175
6.8.	Wady zębowe	176
6.8.1.	Stłoczenia zębów	176
6.8.2.	Szparowatość	176
6.9.	Nieprawidłowości zębowe	176
6.9.1.	Nieprawidłowości dotyczące budowy zębów	177
6.9.2.	Nieprawidłowości dotyczące liczby zębów	179
6.9.3.	Nieprawidłowości dotyczące położenia zębów	180
6.9.4.	Nieprawidłowości dotyczące czasu wyrzynania się zębów	181

Rozdział 7

Aparaty profilaktyczne i lecznicze	183	
7.1.	Aparaty stosowane w uzębieniu mlecznym i mieszanym	183
7.1.1.	Płytką przedsionkowa – <i>Irena Karłowska</i>	183
7.1.2.	Aparaty typu trainer – <i>Joanna Janiszewska-Olszowska</i>	185
7.1.3.	Płytką podniebienna z wałem prostym – <i>Irena Karłowska</i>	186
7.1.4.	Płytką podniebienna z wałem skośnym – <i>Irena Karłowska</i>	186
7.1.5.	Równia pochyła – <i>Irena Karłowska</i>	186
7.1.6.	Czepiec z procą bródkową – <i>Irena Karłowska</i>	189
7.2.	Aparaty czynnościowe – <i>Irena Karłowska</i>	190
7.2.1.	Aktywator Andresena	190
7.2.2.	Otwarte aktywatory Klammta	193
7.2.3.	Bionatory Baltersa	195
7.2.4.	Aparat Wunderera	197
7.2.5.	Aparat Metzeldera	197
7.2.6.	Aparat Ostrowskiego	198
7.2.7.	Aparat Lehmana	199
7.2.8.	Regulatory funkcji Fränkla	199
7.3.	Aparaty sprężynowe (elastyczne) – <i>Irena Karłowska</i>	201
7.3.1.	Aparaty Bimlera	202
7.3.2.	Kinetor Stockfische	204
7.3.3.	Aparaty Karłowskiej	204
7.4.	Aparaty mechaniczne	207
7.4.1.	Płyta aktywna Schwarza – <i>Irena Karłowska</i>	207
7.4.2.	Krótką płytą aktywną dolną – <i>Irena Karłowska</i>	210
7.4.3.	Płyta aktywną górną z łukiem zstępującym – <i>Irena Karłowska</i>	211
7.4.4.	Aparat Crozata – <i>Irena Karłowska</i>	212
7.4.5.	Podwójne płyty do wysuwania żuchwy według Schwarza, Müllera i Sandera, aparat Twin Block – <i>Hanna Bielauska-Victorini</i>	212

7.4.6.	Śruby ortodontyczne – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	216
7.5.	Aparaty stałe czynnościowe	218
7.5.1.	Aparat Herbsta i jego modyfikacje – <i>Hanna Bielawska-Victorini</i>	218
7.5.2.	Stała płaszczyna nagryzowa – <i>Irena Karłowska</i>	220
7.5.3.	Korona z dolewaną płaszczyną kierunkową – <i>Irena Karłowska</i>	221
7.6.	Biomechanika ruchu zębów – <i>Zygmunt Ziemia</i>	222
7.7.	Miniimplanty ortodontyczne – <i>Zygmunt Ziemia</i>	229
7.8.	Aparaty stałe grubołukowe – <i>Hanna Bielawska-Victorini</i>	233
7.8.1.	Łuk W, Bi-Helix i Quad-Helix.....	233
7.8.2.	Łuk podniebienny Goshgariana	235
7.8.3.	Modyfikacja łuku podniebiennego do leczenia zgryzu przewieszzonego.....	235
7.8.4.	Aparat Nance	236
7.8.5.	Aparaty do dystalizacji zębów trzonowych w szczęce	236
7.8.6.	Aparat Lip-bumper.....	237
7.8.7.	Łuk językowy	238
7.8.8.	Łuk EK.....	238
7.8.9.	Stałe utrzymywacze przestrzeni	239
7.8.10.	Aparaty służące do rozszerzania szwu podniebiennego i dystryktory podniebienne	240
7.9.	Aparaty stałe cienkołukowe	242
7.9.1.	Wprowadzenie – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	242
7.9.2.	Materiały stosowane w leczeniu aparatami stałymi – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	246
7.9.3.	Technika Edgewise – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	250
7.9.4.	Technika łuku prostego (straight-wire) – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	251
7.9.5.	Technika bioprogresywna (technika Rickettsa) – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	251
7.9.6.	Technika niskiego tarcia – systemy zamków bezligaturowych – <i>Zygmunt Ziemia</i>	252
7.9.7.	Leczenie aparatami stałymi – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i> .	254
7.9.8.	Kleszcze ortodontyczne – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	258
7.9.9.	Technika językowych aparatów stałych – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	262
7.10.	Inne aparaty	267
7.10.1.	Headgear – wyciąg zewnętrzny – <i>Hanna Bielawska-Victorini</i>	267

7.10.2.	Maska twarzowa (reverse Headgear) – <i>Zygmunt Ziemia</i>	269
7.10.3.	Płytki termoformowalne – <i>Irena Karłowska</i>	270
7.10.3.1.	Leczenie ortodontyczne za pomocą systemów szyn termoformowalnych – <i>Joanna Janiszewska-Olszowska</i>	272
7.11.	Retencja wyników leczenia – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	273
7.11.1.	Aparaty retencyjne – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	276
Rozdział 8		
	Profilaktyka i oświata zdrowotna – <i>Irena Karłowska</i>	281
Rozdział 9		
	Różne metody leczenia	287
9.1.	Ćwiczenia mięśniowe – <i>Irena Karłowska</i>	287
9.1.1.	Ćwiczenia czynne	288
9.1.2.	Ćwiczenia językowe	288
9.1.3.	Ćwiczenia mięśni warg	289
9.1.4.	Ćwiczenia stosowane w różnych wadach zgryzu	289
9.1.5.	Ćwiczenia stosowane w mioartropatiach	291
9.2.	Szlifowanie zębów mlecznych – <i>Irena Karłowska</i>	291
9.3.	Pionowa redukcja szkliwa zębów stałych – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	293
9.4.	Ekstrakcje zębów w regulacji zgryzu – <i>Irena Karłowska</i>	298
9.4.1.	Ekstrakcje zębów mlecznych	301
9.4.2.	Ekstrakcje seryjne	301
9.4.3.	Ekstrakcje asymetryczne	302
9.4.4.	Ekstrakcje wyrównawcze	303
9.5.	Leczenie wad zgryzu aparatami czynnościowymi i mechanicznymi – <i>Irena Karłowska</i>	304
9.5.1.	Leczenie zgryzów krzyżowych	304
9.5.2.	Leczenie zgryzu przewieszzonego	305
9.5.3.	Leczenie dotylnych wad zgryzu	306
9.5.4.	Leczenie doprzednich wad zgryzu	309
9.5.5.	Leczenie zgryzów otwartych	312
9.5.6.	Leczenie zgryzów głębokich	312
9.5.7.	Leczenie stłoczeń zębów	314
9.5.8.	Leczenie protruzji dwuszcękowej	314
9.6.	Leczenie ortodontyczno-protetyczne w uzębieniu mlecznym, mieszanym i wczesnym stałym – <i>Irena Karłowska</i>	315
9.7.	Leczenie nieprawidłowości zębowych – <i>Irena Karłowska</i>	319

9.8.	Higiena jamy ustnej podczas regulacji zgryzu – <i>Hanna Bielańska-Victorini</i>	320
9.8.1.	Profilaktyka periodontopatii zapalnych – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	321

Rozdział 10

Powikłania leczenia ortodontycznego	– <i>Joanna Janiszewska-Olszowska</i>	323
10.1.	Zapalenie i przerost dziąseł.....	323
10.2.	Odwapnienia i próchnica zębów.....	324
10.3.	Urazy i podrażnienia strony błony śluzowej jamy ustnej.....	324
10.4.	Uszkodzenia powierzchniowej warstwy szkliwa.....	324
10.5.	Resorpcja zewnętrzna korzeni.....	325
10.6.	Przejściowe zwiększenie ruchomości zębów.....	326
10.7.	„Czarne trójkąty”.....	327
10.8.	Recesje przyzębia.....	327
10.9.	Inwaginacje dziąsłowe.....	328
10.10.	Urazy tkanek twarzy.....	329
10.11.	Alergia na elementy aparatu.....	329
10.12.	Nawroty wady.....	329
10.13.	Łysienie z ucisku.....	330
10.14.	Leczenie ortodontyczne a dysfunkcja stawu skroniowo-żuchwowego.....	330
10.15.	Przebieg leczenia ortodontycznego u pacjentów przyjmujących bifosfoniany.....	331
10.16.	Unikanie powikłań w leczeniu ortodontycznym.....	331

Rozdział 11

Współpraca interdyscyplinarna	.....	333
11.1.	Współpraca z chirurgiem stomatologicznym – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	333
11.2.	Współpraca z chirurgiem szczękowym – <i>Izabella Doniec-Zawidzka</i>	334
11.3.	Osteogeneza dystrykcyjna – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	335
11.3.1.	Plan postępowania.....	335
11.3.2.	Budowa i rodzaje dystryktorów.....	336
11.3.3.	Zastosowanie osteogenezy dystrykcyjnej.....	337
11.4.	Aspekty periodontologiczne leczenia ortodontycznego – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	341

11.5. Leczenie ortodontyczne poprzedzające leczenie protetyczne – <i>Hanna Bielawska-Victorini</i>	346
11.5.1. Leczenie ortodontyczne przedimplatacyjne – <i>Beata Rucińska-Grygiel</i>	349
Rozdział 12	
Rozszczepy szczęki	357
12.1. Klasyfikacja rozszczepów – <i>Zygmunt Ziemba</i>	357
12.2. Leczenie rozszczepów – <i>Zygmunt Ziemba</i>	360
12.3. Pobieranie wycisków u dzieci z rozszczepem szczęki – <i>Irena Karłowska</i>	364
Rozdział 13.	
Wady genetycznie uwarunkowane – <i>Zygmunt Ziemba</i>	367
13.1. Zaburzenia symetryczne.....	368
13.1.1. Dysplazja obojczykowo-czaszkowa	369
13.1.2. Dyzoostoza żuchwowo-twarzowa.....	369
13.1.3. Zespół Crouzona	369
13.1.4. Zespół Aperta	370
13.1.5. Sekwencja Pierre’a Robina (zespół, triada Robina).....	371
13.2. Zaburzenia asymetryczne.....	373
13.2.1. Zespół Goldenhara	373
13.2.2. Zespół François–Haustrata	375
13.2.3. Połowiczny przerost twarzy	375
13.3. Inne zaburzenia rozwojowe.....	375
13.3.1. Dysplazja ektodermalna	375
13.3.2. Zespół Downa (mongolizm).....	376
13.3.3. Achondroplazja	377
Skorowidz	379